

Alternatif İl, İlçe, Belde ve Köy Yönetim Modeli (Liberal Bir Perspektifle)

Rıza Arslan*

“Umutmayalım ki, yerelleşmeyi güçlendirdiğimiz oranda, ulusal birliğimizi ve toprak bütünlüğümüzü de sağlamlaştırmış oluruz. Parçalarla bütün arasındaki bağlar o zaman daha da güçlenir.”

Prof. Dr. Ruşen Keleş

Giriş

Modern Batı toplumları tarihî süreç içinde halklarının siyasî, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını gözönünde bulundurarak az masraf ve mevzuatla daha çok hizmet üreten merkezî ve yerel yönetimler geliştirmişlerdir. Yerel yönetimlere, yerel nitelikteki ekonomik ve sosyal ihtiyaçları daha iyi ve kısa zamanda giderebildiklerinden, zamanla, gerekli yasal düzenlemeler yapıldıktan sonra, geniş yetkiler tanınmıştır. Yerel yönetimler yükledikleri görevler itibarıyla merkezî yönetimlerin çalışma yüklerini hafiflettikleri için demokratik ülkelerde vazgeçilmez temel kurumlar konumuna gelmişlerdir. Öyle ki, günümüzde herhangi bir ülkede demokrasinin sağlıklı işleyip işlemediği o ülkede var olan yerel yönetimlere tanınan haklar ve yetkilerle ölçülmektedir.

* Yrd. Doç. Dr. rer. pol., Balıkesir Üniv., Bandırma İİBF, İktisat Bölümü.

Osmanlı ve Türk toplumlarında ise Batıda gelişen yerel yönetimlere benzer gelişmeler yaşanmamıştır, çünkü Osmanlı İmparatorluğu merkeziyetçi bir yönetim yapısına sahip idi ve yerel yönetimlerin gelişmesini, merkezî gücü zayıflatır düşüncesiyle engellemişti. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra ise geleneksel merkeziyetçi yönetim anlayışı devam ettiğinden geniş yetkilerle donatılmış demokratik yerel yönetimler oluşturulamamıştır.

Makale; ülkemizde mevcut olan merkezî ve yerel yönetim birimlerinin (il, ilçe, belde ve köy) yeniden düzenlenerek bunlara daha geniş yetkiler ve tüzel kişilik haklarının ve

rilmesini ve “gerçek yerel yönetimler”¹ konumuna getirilmelerini konu edinmektedir. Amaç; siyasî ve idarî yapıya ters düşmeyen yasalarla sınırlı alanlarda halkın her türlü ihtiyacını en etkin ve kısa sürede giderebilecek kararlar alabilen ve bunları uygulayabilen “gerçek yerel yönetimler”in oluşturulmasını tartışmak ve önerilerde bulunmaktır. Sunulan yerel yönetim modeli, özünde, rasyonaliteye, ekonomik faydacılığa, saydamlığa ve halkın yerel yönetime en etkin şekilde katılımını mümkün kılabilen kıstaslara önem vermeye çalışmaktadır.

I. Katılımcı Demokrasi ve Yerel Yönetimler

Demokratik sistemlerle yönetilen ülkelerde halkın yönetime katılımı kaçınılmaz ön şart olduğundan, bu sistemlerde vatandaşın yönetime etkin bir şekilde katılımının yolları araştırılmakta ve geliştirilmektedir. Bu kapsamda her demokratik ülke kendi koşullarına uygun yönetim sistemlerini geliştirerek vatandaşlarını yönetime en etkin bir şekilde dahil etmeye çalışmaktadır.

Vatandaşların yönetimlerde söz sahibi olmaları, basit olarak, yasal partilere üye olmakla ve periyodik olarak yapılacak olan seçimlerde partilerine oy vermekle gerçekleşmektedir. Giderek modernleşen demokratik sistemlerde, seçimden seçime sandık başına gitmenin dışında, “gerçek yerel yönetimler” oluşturularak ve sivil toplum örgütleri kurularak halkın seçimler arasındaki süre içinde yönetime katılımı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu sayede bireyler *yönetilenler* olma özelliğinden çıkıp, aktif olarak yönetime katkısı olan *katılımcı* özelliğine kavuşmaktadır.

¹ Gerçek yerel yönetim demokratik bir şekilde doğrudan halk tarafından seçilen il, ilçe, bucak ve köy yöneticilerinin, çizilen anayasal çerçeve içinde, yerel halkın ihtiyaçlarını siyasî ve idarî bütünlük içinde etkin bir şekilde çözebilmesi anlamına gelmektedir.

lar. Çağımızda en gelişmiş demokratik yönetim sistemi, yerel yönetimlere en geniş yetkileri devreden katılımcı demokratik hukuk devleti (*der Verfassungsstaat*) sistemidir. (Mayer-Tasch, 1991) Bu hukuk devleti artık bir “anayasal devlet” olmaktadır. Katılımcı anayasal devlette “hükümet etmek” yetkileri sadece tek merkezde toplanmamaktadır. Anayasal devlet ülkeyi ilgilendiren konuları merkezî yönetimler ve yerel yönetimler arasında paylaşmakta; bölgeler-üstü nitelikteki konular merkezi yönetime, yerel düzeydeki konular ise yerel yönetimlere devredilmektedir. O hâlde, merkezî kurumlar (anayasada gösterilen anayasal organlar ve makro düzeyde bunlara doğrudan bağlı kurumlar) ülkenin genel makro konularını üstlenirken, yerel düzeydeki yönetimler de (‘gerçek yerel yönetimler’) sağlık, sosyal yardım, gençlik ve spor, kültür, sanat, turizm, tarım, sanayileşme, ormancılık, çevre, bayındırlık ve iskân, imar ve ulaştırma gibi daha bir çok alanı bünyelerinde toplamaktadırlar.

Katılımcı demokratik ülkelerde merkezi ve yerel kurumlar dışında ayrıca “sivil toplum örgütleri” (*Non-Governmental Organisation* = NGO) bulunmaktadır ki, bunlar, doğası gereği, çıkarları doğrultusunda merkezî ve yerel yönetimleri etkilemeye çalışan niteliklere sahiptirler. Bu faaliyetleriyle örgütlenmiş gruplar ülke yönetimlerinin aldıkları kararları etkileyerek siyasî yönetimde pasif rol almaktadırlar. NGO’lar sadece belirli ve sınırlı kesimler tarafından seçilmiş olsalar ve demokratik statüleri tartışılabilirse bile, demokratik teamüller içinde oynadıkları roller itibariyle hükümet edenlerin daha sağlıklı kararlar almasına neden olabilmektedirler (bkz. Lenk, 1991: 123). Örneğin, birden fazla NGO-lobisi merkezî ve yerel düzeydeki seçilmiş yöneticileri çevrenin koruması konusunda kendi tezlerini kabul ettirmeye çalıştıklarında kendiliğinden bir

etkileme dengesi sağlanmış olacaktır. Dikkat edilmesi gereken nokta; “güçlü” konumdaki örgütlenmiş çıkar gruplarının, çıkarlarını kabul ettirmedeki başarı oranlarının göz önünde bulundurulmasıdır. Bu grupların çıkarları ile genel toplum ve ülke çıkarları her zaman örtüşmeyebilir. Her ne olursa olsun, sivil toplum örgütlerinin çıkarları doğrultusunda etkin olmaları alınacak kararları daha sağlıklı kılabilmekte ve böylece ülkenin kıt kaynaklarının daha etkin bir şekilde dağılımı söz konusu olabilmektedir.

Ülkemizde yerel yönetimlerin (yeniden) düzenlenmesi gereksinimi 1960’lı yıllardan bu yana yapılan bilimsel ve teknik çalışmalarda ve hazırlanmış yasa tasarılarında sürekli dile getirilmektedir. Zaten Türkiye’nin, Avrupa Konseyi’nin 1985 tarihli “*Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*”nın (*Resmî Gazete*, 21 Mayıs 1991: Sayı 20877) ve “*HABITAT II İnsan Yerleşimleri Konferansı*” sonuç bildirgesinin altında da imzası bulunmaktadır. Demokratik, lâik ve hukuk devleti olma iddiasında olan ülkemizin AB’ye uyum çalışmaları çerçevesinde yerel düzeyde yeniden yapılanmaya gidebilmelidir.

Makale, günümüzde mevcut olan yerel yönetim birimlerinin, il özel idareleri ve belediyelerin, valiliklerin ve kaymakamlıkların lağvedilerek tüm yetkilerinin ve mallarının düzenlenecek “gerçek yerel yönetimlere” devredilmesini konu edinmektedir. Yani, valiliklerin kaldırılarak yerlerine il yönetiminin, kaymakamlıkların ve ilçe belediye yönetimlerinin kaldırılarak yerlerine ilçede tek yönetim birimi olacak ilçe yönetiminin getirilmesini öngörmektedir. Çalışma, ayrıca, belde yönetiminin oluşturulmasını, sınırları içinde bulunan köylerin belde yönetimlerine doğrudan bağlanmasını ve böylece köylere belediye hizmetlerinin daha kolay götürülmesini de konu edinmektedir. Çalışma, oluşturulacak yeni il, ilçe ve belde yönetimle-

rinin mevcut yerel tüzel kişiliklerine paralel olarak ayrı mal varlıklarına ve bütçelerini oluşturan kaynak kalemlerinin yine kendi birimlerince yaratılmasına olanak verecek nitelikte olmasını mümkün kılmaktadır.

Önerilen yerel yönetim modelinin uygulanan mevcut yerel yönetim sisteminden farklılıkları ise şunlardır;

- a) il yöneticilerinin ve il meclisi üyelerinin doğrudan il seçmenleri tarafından seçilmesi,
- b) günümüzde mevcut olan kaymakamlık makamlarının ve ilçe belediyelerinin lağvedilerek yerine ilçe yönetimleri ve beldelerde de belde yönetimlerinin getirilmesi,
- c) ilçe yöneticileri ve ilçe meclis üyeleri ile belde yöneticileri ve belde meclisi üyelerinin halk tarafından seçilmesi,
- d) il özel idarelerinin ve belediyelerin tüm malvarlıkları ve yetkilerinin yeniden düzenlenmiş il ve ilçe yönetimlerine devredilmesi,
- e) *a, b, c ve d* şıklarının hayata geçirilmesiyle,
 - halkın yerel yönetimlere katılımlarının teşvik edilmesi sağlanabilecek,
 - ülkede istikrarın sürekli hâle gelmesi mümkün olabilecek,
 - merkezî yürütmenin yerel yönetim sorunlarından kurtarılmış bir şekilde gerçek ülke sorunlarına eğilmesi sağlanacak,
 - demokratik meşruiyet tam anlamıyla geçerli olabilecek ve
 - marjinal akımların iktidara gelmeleri büyük oranda önlenmiş olacaktır.

DPT’nin 1991 yılında “*Kamu Yönetimi Araştırma Projesi*” (bkz. Yalçındağ, 1992: 3-8) kapsamında elde ettiği veriler “il ve ilçe yönetimlerinin oluşturulması” söylemi noktasında bu çalışma ile paralellik arz etmektedir. Ancak bu çalışma adı geçen proje so-

nuşlarından farklı olarak *valilerin ve kaymakamların merkezden atanmaları yerine il ve ilçe seçmenleri tarafından dört yılda bir doğrudan seçilerek il ve ilçe yönetimlerinin başlarına getirilmelerini ve köylerin belde meclisinde yer almalarını* konu edinmektedir.

II. Alternatif İl, İlçe, Belde ve Köy Yönetim Birimleri

Çalışma kamu hizmetlerinin yerel nitelikteki bölümlerinin merkezi kurumların dışına çıkarılarak yasalarla düzenlenmiş yeni il, ilçe, belde ve köy yönetimlerine devredilmesini öngörmektedir. Şimdi, sırasıyla, alternatif il, ilçe, belde ve köy yönetim birimleri ele alınıp analiz edilecektir.

II. 1. Alternatif İl Yönetimi ve Çalışma Şekli

İl yönetimi, il seçmenleri tarafından doğrudan seçilmiş il yöneticisi ve yardımcısı ve il meclisi üyelerinden oluşacaktır. Bunlar dört yılda bir doğrudan halk tarafından seçileceklerdir. İl yönetimi yasalar çerçevesinde en büyük “yerel kamu kurumu” konumunda olacaktır. Bu nedenle, il düzeyindeki sorunlar il yönetimi tarafından çözüme kavuşturulmak ve “İl Yürütme Kurulu” tarafından hayata geçirilmek zorundadır. İl Yürütme Kurulu; il yöneticisinin başkanlığında il meclisi üyeleri arasından seçilmiş temsilcilerden oluşacaktır. İl yürütme kurulu ildeki en yüksek yürütme organı olacaktır.

İl yönetiminin faaliyetleri özerk olacaktır, ancak yasalar çerçevesinde İçişleri Bakanlığının denetiminde olmalarına rağmen (il yöneticileri ve il meclisi üyeleri) İçişleri Bakanlığı tarafından atanmayacaklardır. Merkezî yönetim sadece yerel yönetimlerin (il yönetimlerinin) yasalar içinde çalışıp çalışmadığını denetlemekle yükümlü olacak, yerel yönetimlere çalışmalarında yardımcı olacak

ve adı geçen sorunların çözümünde öncü rol üstlenecektir. Yerel yönetimlerin uygulamaları ve icraatları ayrıca bağımsız yargı organlarınınca da denetlenecektir.

Sırasıyla, il genelinde, il yöneticisi ve il meclisi üyelerinin seçilme prosedürleri ve ardından da bunların nasıl çalışacakları konusu analiz edilecektir.

II. 1. a) İl Yöneticisinin Seçilme Prosedürü

İl yöneticisi; il yönetiminin önemli bir organı olan meclisin ve İl Yürütme Kurulu'nun başıdır. İl yöneticisi ve yardımcısı ve il meclisi üyelerinin seçilmeleri, il sınırları içinde uygulanacak iki dereceli seçim sonrasında gerçekleşecektir. İl yöneticisi ile birlikte il meclisi üyeleri de seçilmiş olacaklardır. İl genelinde seçim prosedürü kısaca şöyle olacaktır:

1) Çeşitli partilere ait il yöneticisi olacak aday adaylarının isim listesi ve yardımcılarını, seçim propagandaları başlamadan önce, merkezî bir kurum olan “Yüksek Seçim Kurulu”na bildirilecek ve bu isimler güvenlik soruşturmasına tâbi tutulacaklardır.

2) Adaylıklarında herhangi bir engel bulunmayan il yöneticisi aday adayları ve yardımcılarını daha sonra seçim propagandalarını başlatabileceklerdir.

3) Seçimler iki dereceli olduğundan ilk seçim ayağında il yöneticisi olacak adaylardan herhangi birisi %50 barajını aştığında, doğrudan il yöneticisi seçilmiş kabul edilecektir. Ancak ilk seçim ayağında kesin sonuç elde edilemez ise, ilk seçimde en iyi sonucu elde eden iki aday iki hafta sonra ikinci seçim ayağı için tekrar seçmenlerin karşısına çıkacaklardır. İkinci seçim ayağında en iyi sonucu elde eden aday ve yardımcısı, izleyen dört yıl boyunca il yöneticisi seçilmiş kabul edilecektir.

4) İl yöneticisi ve yardımcısının seçimi ile birlikte il meclisi üyeleri de seçileceklerdir. İl meclisi üyeleri için tek dereceli seçim yeterli olacaktır. Ancak il meclisi üyelerinin 2/3 çoğunluğu seçmenler tarafından doğrudan seçilirken, geriye kalan 1/3'ü ilçe meclisi temsilcilerinden oluşacaktır. İlçe meclisi üyelerinin il meclisinde temsil edilmeleri, ilçeler üstü ortak hareket edilmesini kolaylaştıracağı gibi, ilçeler üstü sorunların çözümünü de kolaylaştıracaktır. İlçe temsilcileri kısaca ilçe sorunlarını il meclisinde dile getirmek ve çözümü için uğraş vermek zorunda olacaklardır.

İl yöneticisi aynı zamanda il sınırları içinde bulunan, merkez ilçe de dahil; ilçe, belde ve köy yönetimlerinin 'kooperatif amiri' konumunda olacaktır. Bunun dışında il yöneticisi İl Yürütme Kurulu'nun da başkanı olacaktır. İl Yürütme Kurulu il düzeyinde alınan kararları hayata geçirmekle yükümlüdür. İl Yürütme Kurulu'nun üyeleri, il meclisi üyeleri arasından seçilecekler ve çalışmalarında başarılı olmaları sürece de görevlerinde kalabileceklerdir. Bunlardan birisinin yasalara aykırı herhangi bir faaliyette bulunduğu tespit edilirse, il meclisi tarafından görevinden alınacak ve yerine yeni bir yürütme üyesi atanacaktır. Suç işlemiş yürütme üyesi ise adli yargı tarafından yargılanacaktır.

İl meclisinde bulunan üyeler doğal olarak çeşitli partilere üye olacaklardır, ancak bunlardan herhangi biri il yürütme kuruluna seçildikten sonra partiler üstü çalışmak ve tarafsız olmak zorundadır. İl yürütme kurulunun üyeleri ile il yöneticisi ortak çalışmak ve yine onlarla birlikte il sorunlarına çözümler üretmek zorundadır. İl yöneticisi kısaca il ile ilgili ekonomik veya diğer düşüncelerini il meclisine getirebilecek ve il meclisindeki sü-reç sonrasında da - getirilen öneriler il meclisi tarafından kabul edilirse- hayata geçirmeye çalışacaktır. İl

yöneticisinin başarılı çalışmaları bir sonraki seçimde tekrar seçilme olasılığını arttırabileceği gibi başarısız olduğunda da seçmenler tarafından seçilmeyerek cezalandırılabilir.

İl yöneticilerinin yerinde seçilmesi demek, bölgelerinin sorunlarını yakından tanıyan adayların il yönetimine getirilmeleri anlamına gelmektedir. İl sorunlarını yakından tanıyan il yöneticisi daha ciddi şekilde il sorunlarını ele alacak ve çözümü için çaba harcayacaktır. Bu durumda yerel sorunların sorumlusu artık merkezî yönetim değil, il merkezleri olacaktır.

Diğer taraftan, il yöneticilerinin yetkilerinin yasalarla çizilmiş olması icraatlarını saydam ve açık hâle getirecektir. İl yöneticilerinin usulsüz uygulamaları ve işledikleri adli suçlar ise adli yargı tarafından takip edilecektir. Adli yargı herhangi bir il yöneticisinin suçunu sabit görürse -ki bu dava üç ay içinde sonuçlanmak zorundadır- bunu İçişleri Bakanlığı'na bildirecek ve İçişleri Bakanlığı da adı geçen il yöneticisini görevinden alacaktır. Ancak İçişleri Bakanlığı; yargısı süren il yöneticisini, yargı kararı açıklanmadığı sürece, görevinden alamayacaktır. Diğer taraftan, adli yargı il yöneticisini, soruşturmanın selameti açısından, üç ay süreyle görevinden alıkoyup yerine yardımcısının görevi üstlenmesini talep edebilecektir. Bunun üzerine İçişleri Bakanı adli yargının kararı doğrultusunda hareket edecektir. Yargılanıp suçlu bulunan ve görevinden alınan il yöneticisinin yerine yardımcısı getirilecektir, ancak onun da aynı suça karışması durumunda, il meclisi kendi içinden birisi üzerinde uzlaşarak onu geri kalan süre için il yöneticisi seçecektir. Seçilen il yöneticisi geri kalan döneminin sonuna kadar il yöneticisi olacaktır. Tablo P'de merkezî yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişki tasvir edilmeye çalışılmıştır.

Tablo I. Merkezi yönetim (İçişleri Bakanlığı) ile yerel yönetim ilişkisi.*(Merkezî Yönetim)*

Merkez Yönetim	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	<p><u>İçişleri Bakanlığı</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • İllerin yönetimlerini denetler, ancak atama yapamaz. • Suç işlemiş il yöneticilerini, adli yargı kararlarından sonra, görevinden alır, ancak yerlerine atama yapamaz. • İllerin ve bölgelerin sorunlarını ortak çalışarak çözmeye çalışır.
-----------------------	---------------------------	--

rinde partilerin adayları yeterli oyları almaları durumunda

(Yerel Yönetim)

İl Yönetimi	<p>İL YÖNETİCİSİ ve <u>İl Meclisi</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 2/3 doğrudan seçilir. • 1/3 ilçe yönetimlerinin temsilcilerinden oluşur. 	<p><u>İl Yöneticisi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Doğrudan 4 yıllığına seçilir. • İl ve ilçe yönetimlerinin 'kooperatif' üst amiridir, ancak yetkileri yasalarla sınırlandırılmıştır. • İlçe ve belde yöneticilerini yargı kararı sonrasında görevinden alabilir, ancak atama yapamaz. • İlin genel sorunları kendisinde toplanır ve yönetimdeki başarıları tekrar seçilme şansını etkiler.
--------------------	---	--

seçilirler. İl meclisi üyelerinin 2/3'si bu

prosedürle seçilirken, geriye kalan 1/3'ü ilçe temsilcilerinden oluşacaktır. İlçe temsilcilerinin il meclisinde temsil

II. 1. b) İl Meclisi Üyelerinin Seçilme Prosedürleri ve Çalışma Şekli

İl meclisine; seçilme yaşına gelmiş tüm vatandaşlar aktif (favori gördüğü adaya oy verme şeklinde) veya pasif (seçilmek için adaylığını koyarak) katılma haklarına sahiptirler (bkz. Nohlen, 1997:608). İl meclisi üyesi olacak adaylar pasif seçilme haklarını kullanarak, dört yılda bir yapılan il seçimle-

edilmeleri, il düzeyinde bütünlük sağlanması açısından önemlidir.

İl meclisi üyeleri seçildikten sonraki amaçları, seçmenlerinin beklentilerini yerine getirebilmek için çalışmaktır. İl meclisi üyeleri il sınırları içindeki tüm ilçe ve belde sorunlarını gündemine alacak, bunları tartışacak, çözüm önerileri üretecek ve il yürütme kurulunun denetiminde -ilçe ve belde yöneticilerinin desteğini ve katkılarını da sağlayarak- hayata geçireceklerdir. İl meclisinde kararlar çoğunluk sistemine göre alınacaktır. Alınan kararlar, yerel yasaların çerçevesi içinde olmak zorundadır. Kısaca, kararların alınması aşamasında bunların yasalara uyumları araştırılacak ve uygulanabilirlikleri üzerinde de dikkatle durulacaktır.

İl meclisinde kararların oluşumu aşamasında konularında uzman kişilerden bilgi alınacak ve daha sağlıklı çözüm önerileri üretilmeye çalışılacaktır. Bu aşamada sivil toplum kuruluşlarının (çevreci kuruluşların temsilcilerinin, işveren ve işçi temsilcilerinin, odalar ve meslek gruplarının vs..) görüşleri de alınacaktır. Sivil toplum kuruluşları, il meclisi üyeleri üzerinde etkili olup çıkacak kararları çıkarları doğrultusunda etkilemeye

çalışacaklardır. Böylece, tüm sivil toplum kuruluşlarının veya gruplarının etkileme çalışmaları, alınacak kararları sağlıklı bir dengeye oturtabilecektir.

İl yönetiminin hayata geçirmek istediği projelerin bazıları veya her biri için ayrıca mali kaynaklar ve teknik yardımlar gerekebilir. Bunun için merkezî yönetimin yerel yönetimlere mali kaynak aktarması ve yerel yönetimlere bazı vergileri toplama yetkisi vermesi gerekmektedir. Vergi gelirleri düşük olan iller bilhassa unutulmamalıdır. Geliri düşük iller merkezî yönetimden daha fazla mali ve teknik yardım talep edeceklerdir. Bu sayede, merkezî yönetimin aracılığı ile, sanayisi gelişmiş illerden geri kalmış illere kaynak aktarımı gerçekleşecektir. Ancak merkezî yönetim bu tür kaynak aktarmalarını yaparken dikkatli olmalıdır. Kaynak yönlendirmede gelişmiş illerin ekonomilerinin durağan bir konuma gelme olasılığı önlenmelidir, yani gelişmiş illerin modernleşmeleri engellenmemelidir. Merkezî yönetim, gerek gördüğünde gelirleri düşük illeri kapsayacak bölgesel veya bölgeler-üstü projeleri geliştirip hayata geçirebilmeli ve böylece bu bölgelerin geri kalmışlığını aşmaya çalışmalıdır.

Bölge Geliştirme Kurulu: İl sınırlarını aşan projelerden, merkezî yönetim sorumlu olacaktır. Bu projeler alt yapı (ulaşım, enerji, su, sulama kanalları, çevre sorunları gibi) veya sosyal içerikli (işsizlik ile mücadele veya diğer sosyal sorunlar) projeler olabilecektir. Bu tür projelerin plânlanması ve finansmanı merkezî hükümet tarafından gerçekleştirilecektir. Bunun için, merkezî yönetim Bölge Geliştirme Kurulları'nı oluşturacaktır. Bölge Geliştirme Kurulları yurdun her bölgesinde bulunacaklar ve bu kurullar bölgesel gelişmelerin koordinatörü konumunda olacaklardır. Her Bölge Geliştirme Kurulu'nun başında merkezce atanmış bir Bölge Valisi bulunacaktır. Bölge Valisi'nin başkanlığında

(bölge) il yöneticileri bir araya gelerek, bölgenin sorunlarını tartışacak ve çözüm önerileri geliştireceklerdir. Bunun için uzmanlardan oluşan çalışma grupları da oluşturulabilecektir. Bu gruplar (üniversiteler veya özel uzmanlaşmış danışman şirketleri) bölge alt yapısını geliştirmek için çeşitli konuları gündemine alacak, tartışacak ve belirli bir aşamadan sonra da Bölge Geliştirme Kurulu'na rapor edeceklerdir. Bölge Kurulları sunulan raporları tartışacak ve kabul ettiklerinde de finansmanının bir kısmını kendilerince ve diğer kısmını ise uzun vadeli ve faizi düşük İller Bankası kaynaklarından sağlayarak hayata geçireceklerdir.

II. 2. İlçe Yönetimi ve Çalışma Şekli

İlçe yönetimi, ilçe yöneticisi ve ilçe meclisinden oluşmaktadır. İlçe yönetimi, günümüzde mevcut olan kaymakamlıkların ve belediyelerin birleştirilmesi ile oluşacaktır. İlçe yöneticisi, aynı zamanda ilçe yürütme kurulunun da başkanıdır. Bu nedenle ilçede ve ilçeye bağlı beldelede en büyük sorumluluk ilçe yöneticisinde olacaktır. Makale, sırasıyla, ilçe yöneticisinin ve ilçe meclisi üyelerinin seçilme prosedürlerini ve çalışma şekillerini analiz edecektir.

II. 2. a) İlçe Yöneticisinin ve İlçe Meclisinin Seçilme Prosedürü ve Çalışma Şekli

İlçe yöneticisi, ilçe seçmenleri tarafından dört yılda bir seçilir. İlçe yöneticisi ve ilçe meclisi üyelerinin seçilmeleri il düzeyinde yapılan seçimlerle aynı tarihte ve iki dereceli olacaktır. (iki hafta arayla) İlçe yöneticilerinin seçilme prosedürleri kısaca şöyle olacaktır: İlçe yöneticisi olacak adayların isim listesi, partileri tarafından kesin aday gösteril-

meden önce, "Yüksek Seçim Kurulu"na bildirilecektir. Yüksek Seçim Kurulu, adaylar hakkında güvenlik soruşturması yaptıktan sonra sonuçlarını partilerin ilçe teşkilatlarına bildirecektir. Adaylıklarında herhangi bir engel olmayanlar seçim çalışmalarını başlatabileceklerdir. İlk seçim ayağında, %50 barajını aşan aday ilçe yöneticisi seçilmiş kabul edilecektir. Ancak ilk seçim ayağında adaylardan herhangi birisinin geçerli oyların %50'sini aşmaması durumunda, ikinci seçim ayağında sonuç aranacaktır. İkinci seçim ayağında, birinci turda en çok oyu alan iki aday katılabilir ve bu seçimde en çok oyu alan aday ilçe yöneticisi seçilmiş kabul edilecektir.

İlçe yöneticisi seçimi ile birlikte ilçe meclisi üyelerinin 2/3'lik oranı da seçilecektir. İlçe meclisinin 1/3'lik bölümü ise, ilçeye bağlı belde yönetimlerinin temsilcilerinden oluşacaktır. Belde yönetimlerinin temsilcilerinin ilçe meclisinde temsil edilmeleri belde veya köy sorunlarının ilçe yönetimine taşınmasını ve ayrıca beldeler üstü projelerin bütünleştirilmesini kolaylaştıracaktır. Böylece belde düzeyinde planlanan, ancak belde kaynaklarıyla gerçekleştirilemeyen projeler, ilçe yönetimine taşınacak ve gerekli onay ve kaynak sağlandığında gerçekleştirileceklerdir. İlçe yönetimi; belde yönetiminin önerdiği projeleri mali veya teknik olarak destekleyecek konumda değilse, sorun ilçe temsilcisi aracılığıyla il yönetimine taşınacaktır. İl yönetimi projeyi destekleme kararı aldığı anda, proje ya yerel imkânlarla ya da merkezden talep edilecek yardımlarla veya İller Bankası'nın uzun vadeli ve faizi düşük kredilerinden faydalana-bilinecektir.

Alınan ilçe meclisi kararlarını İlçe Yürütme Kurulu hayata geçirecektir. İlçe Yürütme Kurulu'nun başında ilçe yöneticisi bulunmaktadır. İlçe yöneticisi daha iyi hizmet verebilmek için geliştirdiği düşüncelerini ve görüşlerini ilçe meclisine sunabilecektir.

İlçe meclisi de bunları çoğunlukla kabul ederse uygulanmaya konacaktır ve sadece ilçe meclisinin onayından geçmiş kararlar hayata geçirilebilecektir. İlçe meclisi, ayrıca, alacağı kararların mevcut yasalara uygunluğunu araştırarak ve herhangi bir hukuksal sorun olmadığı takdirde bu kararları hayata geçirecektir. İlçe yönetiminin çalışmaları, yine yasal çerçeve içinde, il yönetimi tarafından da denet-lenecek ve gerekli durumlarda ilçe yönetimi-ne yardımda bulunulacaktır.

İlçe yöneticisi hakkında herhangi bir usulsüz uygulama gündeme geldiğinde; il yöneticisi, kendisine verilmiş yasal çerçeve içinde konuya müdahale edecektir. İl yöneticisi, adı geçen ilçe yöneticisini yargıya şikâyet edebilecek veya ilçe savcısı kendiliğinden ilçe yöneticisini, usulsüz uygulamalarından dolayı adlî yargının karşısına çıkaracaktır. Adlî yargı – üç ay içinde – iddia edilen suçun işlendiğini sabit görürse, ilçe yöneticisi il yöneticisi tarafında

n görevinden alınacaktır, ancak yargılama süreci sonuçlanmadan ilçe yöneticisi görevinde kalacaktır. Sadece savcı, davanın selameti açısından ilçe yöneticisinin görevinden üç ay uzaklaştırılmasını talep edebilecek ve yerine ilçe meclisinin aralarından seçtiği birini geçici bir görev için görevlendirebilecektir. Suçu sabit görülüp görevinden alınan ilçe yöneticisinin yerine ise ilçe meclisi kendi içinden seçtiği adayı, geri kalan süre boyunca, ilçe yöneticisi olarak tam yetkiyle görevlendirecektir.

**Tablo
yönetim**

İl Yönetim i	İl Yöneticisi ve İl Meclisi	İl Yöneticisi: <ul style="list-style-type: none">- Doğrudan 4 yıllığına seçilir.- İl ve ilçe yönetimlerinin 'kooperatif' üst amiridir, ancak yetkileri yasalarla sınırlandırılmıştır.- İlçe ve belde yöneticilerini yargı kararı sonrasında görevinden alabilir, ancak atama yapamaz.- İlin genel sorunları kendisinde toplanır ve yönetimdeki başarıları tekrar seçilme şansını etkiler.
-----------------------------	--	---

II. Yerel

düzeyinde il ve ilçe ilişkileri

(Yerel Yönetim-il)

(Yerel Yönetim-İlçe) ↑

İlçe Yönetimi	İlçe Yöneticisi	<p><u>İlçe Yöneticisi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Halk tarafından doğrudan 4 yıl için seçilir. - Yönetimde özerkliği olmasına rağmen il yöneticisine bağlıdır. - İlçe yönetiminin üst amiridir, ancak yasalarla sınırlandırılmış yetkileri vardır. - Suç işlemiş belde yöneticilerini il yöneticisine bildirecektir. - İlçe yönetiminde göstereceği performansı tekrar seçilmesini etkiler.
	ve İlçe Meclisi	

veya köylerde yaşamaktadır (bkz. Keleş, 1993:

II. 3. Belde ve Köy Yönetimi

Kırsal yerleşme düzeninin ve ekonominin belirli bir çerçeveye oturtulabilmesi ve geliştirilebilmesi için belde yönetimlerine geniş yetkiler ve mali kaynaklar ayrılmalıdır. Günümüzde ülke nüfusumuzun önemli bir kısmı (1990: %40) hâlâ küçük yerleşim birimlerinde, kentlerde (küçük belediyelerde)

41-49). Kırsal kesimlere, yakın bir zamana kadar, asgarî düzeyde alt yapı ve diğer zaruri hizmetler götürülemez ise, büyük yerleşim birimlerine akan göç önlenemeyecektir. Bu nedenle, yeni yerel yönetim politikası çerçevesinde belde ve köylere gerekli ilgi gösterilmeli ve alt yapı gibi önemli yatırımlar bir an önce gerçekleştirilmelidir.

Alternatif yerel yönetim modelinde; belde ve köyler küçük yerel yönetim birimleri olarak kabul edilmektedirler. Belde ve köylerde yetkili olan kurumlar; belde yönetim-

leri, belde yöneticileri ve muhtarlardır. Belde yönetimi, belde yöneticisi ve belde meclisinden oluşmaktadır. Belde yönetimi kısaca günümüzde mevcut olan belde belediyelerinin yerini alacaktır. Yeni belde yönetim birimleri, belde sınırları içinde bulunan köyleri de kapsayacaktır. O hâlde belde yöneticisi, belde meclisinin ve beldeye bağlı köylerin 'kooperatif üst amiri' konumunda olacaktır.

Belde yöneticisi ve belde meclisi üyeleri doğrudan halk tarafından, il seçimleri ile birlikte seçileceklerdir. Belde yöneticisi ve meclisinin seçilme prosedürü kısaca şöyle olacaktır: Belde yöneticisi olacak adayların isim listesi "Yüksek Seçim Kuruluna" bildirilecektir. Adaylıklarında herhangi bir engel olmayanlar, beldede ve beldeye bağlı köylerde seçim propagandalarını başlatabileceklerdir. Seçimler yine iki basamaklı olacaktır. İlk seçim basamağında belde ve beldeye bağlı köylerin oylarının %50'sini alan aday belde yöneticisi seçilmiş kabul edilecektir. Ancak ilk seçim basamağında sonuç alınmadığında, ilk seçimde en fazla oyu alan iki aday, bir hafta sonra yapılacak ikinci seçim basamağında tekrar seçmenlerin karşısına çıkacak ve en fazla oyu alan aday beldenin yöneticisi seçilmiş kabul edilecektir.

Aynı seçimde belde meclisinin yarısı belde kenti içinde doğrudan, diğer yarısı ise beldeye bağlı köy yöneticilerinden (muhtarlardan) oluşacaktır. Köy yöneticisi olacak muhtarlar adayların isimlerinin "Yüksek Seçim Kuruluna" bildirilmesine gerek yoktur, çünkü köy yöneticileri belde yönetimlerine bağlı olacaklar ve belde yöneticisi tarafından denetleneceklerdir.

Belde sınırları içindeki tüm gelişmelerden (altyapı ve diğer ekonomik konularda dahil) belde yönetimi ve belde yöneticisi sorumlu

olacaktır. Ancak belde yöneticisinin alacağı kararlar veya uygulamak istediği projeler belde meclisinin çoğunluğunun onayını gerektirecektir. Belde meclisinde alınan kararlar ya belde imkânlarıyla ya da ilçeden yardım talep edilerek gerçekleştirilecektir. Belde meclisinde yer alan köy yöneticileri de (muhtarlar) köylerinin sorunlarını –bunları köy imkanlarıyla gerçekleştiremiyorlarsa- belde yönetimine taşıyabileceklerdir. Belde yönetimi, herhangi bir sorunu belde kaynaklarıyla çözemiyorsa, sorunu belde temsilciliği aracılığıyla, ilçe yönetimine taşıyıp oradan yardım talep edecektir. Belde yönetimi, böylece kendisine bağlı köylere belediye hizmetleri sunabilecek, ekonomik gelişmelerini teşvik edecek ve gerekli projeleri gerçekleştirebilecektir. Belde denetiminde belediye hizmetlerinden yoksun köy kalmayacaktır. Beldeler ve köyler ancak bu sayede sağlık, eğitim hizmetleri, tarıma yönelik köylüyü eğitme çalışmaları, elektrik, su, sulama kanalları, sulama teknikleri ve eğitimi, orman dikimi eğitimi ve yerleşim birimlerinin yeniden yapılanması projeleri gibi hizmetler alabileceklerdir.

Belde yöneticisinin herhangi bir uygulaması suç teşkil ettiğinde ise, konu ya savcılar tarafından doğrudan izlenmeye alınacak ya da şikâyet üzerine ilçe yöneticisi tarafından yargıya intikal ettirilecektir. Yargı işlenen suçu sabit görürse; belde yöneticisi, il yöneticisi tarafından görevinden alınacaktır. Görevinden alınan belde yöneticisi yerine belde meclisi kendi içinden yeni bir belde yöneticisi seçecektir. Seçilen yönetici bir sonraki seçime kadar belde yönetiminin başında olacaktır.

Tablo III. Yerel yönetim düzeyinde ilçe ve belde ilişkileri.

(Yerel yönetim - ilçe)

İlçe Yönetimi	İlçe Yöneticisi ve İlçe Meclisi	<p>İlçe Yöneticisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Halk tarafından doğrudan 4 yıl için seçilir. • Yönetimde özerkliği olmasına rağmen il yöneticisine bağlıdır. • İlçe yönetiminin üst amiridir, ancak yasalarla sınırlandırılmış yetkileri vardır. • Suç işlemiş belde yöneticilerini il yöneticisine bildirecektir. • İlçe yönetiminde göstereceği performansı tekrar seçilmesini etkiler.
--------------------------	--	--

(Yerel yönetim - belde) ↑

Belde Yönetimi	Belde Yöneticisi ve Belde Meclisi	<p>Belde Yöneticisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Halk tarafından doğrudan seçilir. • Belde yönetiminin ve beldeye bağlı köylerin 'kooperatif' üst amiridir, ancak yetkileri yasalarla sınırlandırılmıştır. • Beldeye ve bağlı köylere her türlü hizmeti götürmek için çalışır.
---------------------------	--	---

II.4. İl, İlçe, Belde ve Köy Yönetimi İle İlgili Genel Değerlendirme

Çalışma; günümüzde il, ilçe, beldelerdeki çift başlığa son verip bu yönetim birimlerinde halk tarafından doğrudan seçilerek yönetime getirilen kişilerin sorumlu olmasını önermektedir. Yerel düzeyde seçilerek yönetime gelecek yöneticilerin daha demokratik ve daha başarılı performanslar sergileyecekleri genel olarak kabul görmektedir. Alternatif yerel yönetim modelinde, merkezî yönetim ko-

nu edilmemektedir, ancak yerel yönetim birimlerinin uygulamalarının merkezî yönetimin faaliyetlerini tamamlayacak nitelikte olması amaçlanmaktadır.

Alternatif model uygulandığında, halkın yönetime katılımı da önemli oranda artacaktır. Halk, il, ilçe, belde ve köy yöneticilerini ve il, ilçe ve belde meclislerini seçecektir. Kısaca; halk iki dereceli bir seçimde *birinci* oyunu beğendiği (kendisini ikna eden) il yöneticisi adayına, *ikinci* oyunu beğendiği ilçe yöneticisi adayına, *üçüncü* oyunu beğendiği belde yöneticisi adayına, *dördüncü* oyunu köyünün veya mahallesinin muhtar adayına ve *beşinci* oyunu da sempati duyduğu partisine

verecektir. Seçmen böylece bir taraftan beğendiği il, ilçe veya belde yöneticisini (ki bu adaylar kendi partisinin adayları olmayabilirler) seçme imkânına kavuşurken, diğer taraftan da yine (il genelinde) kendi partisine oy verebilecektir. İki dereceli seçim yöntemiyle seçilecek adaylar daha demokratik ve daha fazla oyla seçilmiş olacaktırlar. İlk seçim ayağında veya ikinci seçim ayağında seçilecek adayların verilmiş oyların en azından % 50'sini almaları gerekmektedir.

İl sorunları il yöneticisi tarafından çözüme kavuşturulmak zorundadır. Halk bölgesel sorunlarının sorumlularını Ankara'da değil, kendi il, ilçe ve belde merkezlerinin yöneticilerinde arayacaktır. Bu nedenle, bu birimlerin başında bulunacak kişilerin il sınırları içindeki sorunlara eğilmeleri ve bu sorunları çözme zorunlulukları vardır, aksi takdirde bir sonraki seçimde tekrar seçilmeleri imkânsız olacaktır. Bu yöntemle seçmenler/halk bir yandan çalışkan ve dürüst yöneticilerini oylarıyla ödüllendirirken, aynı özellikleri taşımayan yöneticilerini de oy vermeyerek cezalandıracak ve böylece görevinden uzaklaştıracaktır.

Yerel yönetimlerin uygulamalarının yasalara aykırı olmaları durumunda veya herhangi bir usulsüzlük söz konusu olduğunda ise adli yargı mekanizmasının devreye girmesi söz konusudur. Adli yargı kararları ile birlikte suçu sabit görülen yöneticiler görevlerinden alınacak ve cezalandırılacaktır. Yerel yönetimler *oto-kontrol* yöntemiyle üst yöneticiler tarafından da denetlenebilecektir; muhtarları belde yöneticileri, belde yöneticilerini ilçe yöneticileri, ilçe yöneticilerini il yöneticileri ve il yöneticilerini de adli yargı (pasif olarak) ve İçişleri Bakanlığı (doğrudan) denetleyecektir.

III. Merkezden Yönetilecek Kurumlar

Çalışmada, merkezden yönetilecek kurumların tespiti, ülkemizin siyasî yapısı, genel istikrarı, etnik farklılıkları ve ekonomik sorunları göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Bazı kurumların merkeze bağlı olmasının nedenleri, bunların tüm ülkeye aynı oranda hizmet vermelerinden kaynaklanmaktadır. Kısaca, bu kurumların üstlenecekleri görevler veya verecekleri hizmetler yerel değil bölgeler-üstü nitelikte olacaktır. Merkezden yönetilecek kurumlar aracılığı ile ülkenin her köşesine eşit oranda hizmet sunulabilecek, eşit hukukî kurallar götürülebilecek ve bölgeler arasındaki dengesizlik (uzun vadede) giderilebilecektir.

Merkezî kurumların alacakları kararlar ve uygulamaları makro düzeyde olacaktır. Ancak bu kararların uygulanabilmesi için hem merkezî hem de yerel teşkilatlara ihtiyaç vardır. Merkezî kurumların bir kısmının yapısı, kuvvetler dağılımından dolayı bağımsız (yargı), diğerlerinin ise karar alma sürecinde demokratik, ancak uygulamada hiyerarşik olması gerekmektedir. Böylece, merkezî kurumların uygulamaları bir bütünlük içinde olacaktır. Merkezî kurumlar arasında verilecek hizmetlerin çeşidinde ve zamanlamasında işbirliği gerekmektedir. Aynı işbirliği merkezî kurumlar ile yerel yönetim birimleri arasında da olmalıdır. Merkezden yönetilecek kurumların önemli olanlarının bazıları şunlardır; *yargı, iç güvenlik, millî eğitim, sosyal güvenlik, nüfus planlaması, vergi sistemi, sağlık sistemi, diyanet işleri, ulaşım sistemi ve savunma* .. gibi.

Merkezden yönetilmeleri gerekli görülen kurumlardan sadece bazıları aşağıda sırasıyla ele alınacaktır. Bunlar; iç güvenlik, eğitim, yargı ve sosyal güvenlik olacaktır.

III. 1) İç Güvenlik

İç güvenlik sorunu, il sınırları içinde cereyan ettiği sürece (il sınırları içinde başlayıp biten) il sorunu olarak değerlendirilecek ve gerekli müdahale yerel polis teşkilatınca ve kent sınırları dışında da jandarma tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak il sınırlarını aşan boyutlardaki olaylarda merkezî polis teşkilatının müdahalesi kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle polis teşkilatı, hem yerel hem de merkezî kurumların denetiminde olacaktır. Yerel polis teşkilatı, il yöneticilerinin sorumluluğunda ve denetiminde faaliyet gösterecektir. Kısaca, her il yöneticisi il sınırları içindeki polis teşkilatının üst amiri konumunda olacaktır. Merkezî yönetimin denetiminde olacak polis teşkilatı ise, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olacaktır. Merkezî polis teşkilatı, il sınırlarını aşan tüm olaylara müdahale edebilecektir. Ülke çapında faaliyet gösteren suç örgütleri merkezî polis teşkilatı tarafından takip edilebilecek ve gerektiğinde yerel polis teşkilatlarıyla veya jandarmayla ortak hareket edilecektir.

Merkezî teşkilatta veya il teşkilatlarında görevlendirilecek polis sayısı, merkezin ve ilin ihtiyaçları doğrultusunda saptanacaktır. İl yönetimi gerekli oranın üstünde polis istihdam edemeyecektir. Yerel polis teşkilatlarının görevleri; il, ilçe ve beldelelerde suç işlemiş kişi veya çevreleri araştırıp yargı önüne çıkarmak ve yerel düzeyde asayiş sağlamaktır. Jandarma ise kent veya şehir sınırları dışındaki olaylara müdahale edecektir.

Polislerin eğitimleri; merkezî yönetimin denetimindeki polis okullarında gerçekleştirilecektir. Merkeze bağlı polis okullarında eğitim alıp polis okulunu bitirmiş adaylar diledikleri il veya ilçelerde görev almak için başvuru yapabileceklerdir. Başvuru yapılan kent veya şehirde polislere ihtiyaç varsa, il ve ilçe yöneticileri başvurusunu yapan polis adayları arasından kabiliyetli olanlarını, geniş güvenlik soruşturmaları sonucunda atayacaklardır.

Görevlendirilen polis adayları, kendileri istemedikçe veya herhangi bir yolsuzluğa isimleri karışmadıkça, görevlerinden alınmayacaklardır. Polislere memur statüsü verilmesi ise, belirli yıllar çalışıp güvenilir konuma gelmeleri durumunda verilecektir. Polislerin görev yerleri atama ile değiştirilemeyecek ve polisler herhangi bir nedenle başka bir ilde atanamayacaklardır. Ancak başka bir ilde aynı görevi yapmak isteyen bir polis adayı, çalıştığı ildeki görevinden istifa etmek ve istediği ilde yeniden başvuru yapmak zorundadır. Adı herhangi bir suça veya yolsuzluğa karışmış polislerin ise polis teşkilatlarıyla ilişkileri kesinlikle kesilecektir. İlişkisi kesilmeden önce adı geçen polisler il ve ilçe yöneticileri tarafından yargıya intikal ettirilecek ve yargının vereceği kararlar bağlayıcı olacaktır. Bu sayede hizmet açısından polisin eğitiminin bütünlüğü merkezî olacak, ancak personel istihdamı açısından yerel yönetim birimlerin söz sahibi olması gerekecektir.

İç güvenlikte; ayrıca iller-üstü özel polis kuvvetine ve jandarma kuvvetlerine de ihtiyaç duyulacaktır. Özel polis kuvvetleri, merkezî yönetimin denetiminde kent ve şehirlerde görev yaparken, jandarma Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir birimi olarak kırsal kesimlerde görev yapacaktır.

III. b) Eğitim ve Öğretim

Eğitim ve öğretim, tüm ülkede aynı normlar ve kıstaslar gerektirdiğinden oluşturulacak "Eğitim Öğretim Komisyonu"na merkezden planlanıp yönlendirilmesinde fayda vardır. Adı geçen komisyon her türlü ideolojik kaygıdan arındırılmış bir şekilde eğitimin dünyanın en uygar ülkelerinin düzeyine getirilmesini sağlamalıdır. Eğitim ve öğretimin yerel yöneticilerin denetiminde olması durumunda, ülkemizde ilden ilçe, bölgeden bölgeye eğitim ve öğretim farklılıkları ortaya çıkacaktır. Ayrıca, eğitim ve öğretimin düzenle-

nip uygulanması büyük mali kaynaklar gerektireceğinden il bütçelerini zorlayacaktır. Bu nedenlerden dolayı, modern toplumların ulaştığı “bilgi toplumu” yerel imkân ve kaynaklarla gerçekleştirilemez. “Bilgi toplumu” için dünya standartları kıstas alınarak yüksek düzeyde eğitim ve öğretim programları yapıp uygulanmalıdır. Gelişmiş ülkelerin eğitim normlarının yakalanıp uygulanması, ülkemizde ancak tek merkezden yönetilip yönlendirildiğinde gerçekleşebilecektir. Merkezî eğitim ve öğretim programları ayrıca kısmî yöresel ihtiyaçları da göz önünde bulundu-rulabilir.

Eğitim ve öğretimin merkeze bağlı kalması demek, atanacak eğitim personelinin merkezce atanması anlamına gelmeyecektir. Eğitim-Öğretim elemanlarının atanmaları il, ilçe ve belde eğitim ve öğretim birimleri tarafından yapılacaktır. Bu birimler, ihtiyaç duydukları alanlarda adayların başvurularını kabul edeceklerdir. Yapılan başvurular şeffaf bir değerlendirmeye tabi tutulacak ve uygun görülen elamanları ilgili eğitim birimine atanacaklardır. Eğitim elemanları atandıkları il veya ilçeden bir başka ile veya ilçeye atanamayacaklardır. Ancak bir başka ilde çalışmak isteyen bir öğretmen veya öğretim elemanı bulunduğu yerdeki görevinden istifa etmek ve gideceği yerdeki eğitim ve öğretim birimine yeniden başvuru yapmak zorunda kalacaktır.

III. c) Yargı Kurumu

Yargı, anayasal demokratik ülkelerde tamamen bağımsızdır ve aldığı kararlar tüm resmî, özel ve tüzel kişi ve kurumları bağlar. *“Demokratik bir toplumda, yönetimin kendini hukuk kurallarına bağlı sayması, bu kuralların dışına çıktığında, kendini bir ‘yaptırım’ karşısında bulması ‘hukuk devleti’ anlayışının zorunlu bir ögesi ve aynı zamanda doğal bir sonucu-*

durur” (Gözübüyük, 1999: 314). Yargı, bağımsız olarak çalışacağından merkezî ve yerel yönetimlerin etkisinde olmayacaktır. Bu yapısından dolayı, yargının, klâsik görevi olan, merkezî yönetimi denetleme dışında il, ilçe ve belde yönetimlerinin uygulamalarını da denetleme ve gerektiğinde müdahale etme yetkisi olacaktır. Yargı böylece yönetenler ile yönetilenler arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesinde de önemli rol oynayacaktır. Günümüzde yargı kararlarının hayata geçirilebilmesi için, ülke sınırlarını aşan bir işbirliği bile söz konusudur. Alınan yargı kararları böylece sadece bir ülkeyi değil, bir çok ülkeyi de ilgilendiren konuma gelmektedirler. Bu nedenle günümüzde uluslar-üstü anlaşmalar yapılabilmekte, bu sayede suç işlemiş kişi veya kişilere karşı sınır-ötesinde operasyonlar düzenlenebilmekte ve failer yakalanıp cezalandırılmaktadır.

Yargı kurumunun idarî bölümü yanında, önerilen yerel yönetim sistemi açısından, adli bölümü de önem kazanmaktadır, çünkü cumhuriyet savcılığı merkezî yönetimin denetlenmesi kadar yerel birimlerin mevcut yasa ve düzenlemelere aykırı suçlar işleyip işlemediklerini de mahkeme sonucunda ortaya çıkarabilmektedirler. Bu nedenle, adli yargı sistemin işlemesi açısından kilit konumda olacağından, bu görevlerde bulunanların en iyi şekilde eğitilmeleri ve yargı kurumu tarafından atanmaları gerekmektedir.

III. d) Sosyal Güvenlik Sistemi

Demokratik hukuk devletleri, (sosyal devlet bilincinin geliştiği ülkelerde) liberal ekonomi politikalarının olumsuz yan etkilerini ortadan kaldırmak için çalışanları ve çalışmayanları da kapsayan sosyal güvenlik sistemleri geliştirilmişlerdir. Benzer sistemin ülkemizde de hayata geçirilmesi gerekmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin uygulanması ile birlikte,

ülkemizde mevcut olan ekonomik sistem “sosyal piyasa ekonomisi” (*Soziale Markt Wirtschaft*) sistemine dönüşecektir.

Sosyal güvenlik sistemi, çalışanları ve çalışmayanları kapsmalıdır. Bu sistem bölgeler-üstü faaliyet göstereceğinden merkezce oluşturulup yönetilmesinde fayda vardır. Ancak bu sistemin çalışması yasalarla özerk kılınmalı ve yönetimi konuya hâkim uzmanlardan oluşturulmalıdır. Sosyal güvenlik sistemi, tüm yurda eşit hizmet vereceğinden geri kalmış bölgeleri de kapsayacak ve bu bölgelerdeki insanları da (çalışmamış olsalar bile) sosyal güvence altına almış olacaktır. Buda toplumsal barışa hizmet edecektir. Sosyal güvenlik sistemi emeklilik, işsizlik, hastalık ve iş kazaları sigortalarını kapsamalıdır. Sigortalama dışında, bu sistem, sağlık ve rehabilitasyon merkezlerini oluşturma, işletme ve ayrıca işsizlik ile mücadele programları çerçevesinde işsiz vatandaşların eğitiminde de aktif rol oynamalıdır.

Sosyal güvenlik sisteminin finansmanı ise; sigorta primlerinden, rehabilitasyon merkezlerinden elde edilen gelirlerden, sosyal güvenlik sistemine bağlı sağlık merkezlerinden, hastanelerden, bağış ve benzeri gelir kalemlerinden oluşacaktır. Bunun dışında, sosyal güvenlik sistemine yıllık olarak devlet bütçelerinden de kaynak ayrılmalıdır. Kısaca, sosyal güvenlik sistemi merkezî olmalı, özerk yönetim anlayışı içinde yurdun her köşesine eşit hizmet vermeli ve bu nedenle merkezî yönetimce desteklenmelidir.

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, ülkemizde yeniden bir siyasî yapılanma çerçevesinde yerel yönetimlere hak ettikleri ilgi gösterilmelidir. Alternatif yerel yönetim modeli ancak bu çerçevede anlamlı olabilecektir. Ayrıca unutmamalıdır ki en iyi yönetim halkın kendi kendisini yönetmesidir.

Kaynaklar

AKAL, Cemal Bali, “Hukuka karşı haklar Spinoza’da Yerellik/Evrensellik Sorunu”, *Doğu Batı*, Yıl:6, Sayı: 21, Kasım-Aralık, Ocak 2002-03, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2002, s. 31-44.

BEYME, Klaus v.: Die politischen Theorien der Gegenwart. Eine Einführung, 7. neubearbeitete Aufl., Opladen: Westdeutscher Verlag, 1992.

BEYME, Klaus v.: Die Zukunft der parlamentarischen Demokratie, in: Politikwissenschaft. Eine Grundlegung II: Der demokratische Verfassungsstaat, hrsg. v. Czempiel, Ernst-Otto; Kielmansegg, Peter. Stuttgart u.a.: Verlag W. Kohlhammer, 1987. S. 141-163.

GÖZLER, Kemal, *İdare Hukukuna Giriş*, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2002.

GÜRKAN, Ülker, *Hukuk Sosyolojisine Giriş*, (gözden geçirilmiş 2. Baskı) Ankara: Kağıtsan Ltd. Şirketi, 1994.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref, *Yönetim Hukuku*, 12. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi, 1999.

GREVEN, Michael Th.: Vom Wohlfahrtsstaat zum autoritären Staat der ‘reinen’ Politik? In: Politische Vierteljahreszeitschrift. 23. Jg., Dez. 1982, Heft 2, S. 143-151 (Zeitschrift der Deutschen Vereinigung für Politische Wissenschaft).

GÜNGÖR, Hayrettin-DEMİRTAŞ Mehmet, “İl Özel İdareleri ve Belediyelerde Uygulanan Program Bütçe Sistemi ve Getirdiği Yenilikler”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 8, Sayı, 1 Ocak 1999, s. 71-81 (TODAIİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi).

JEISMANN, Michael, Das souveräne Volk. Berlin: Rowohlt, Berlin Verlag GmbH, 1994. S. 15-28.

KAASE, Max, Politische Beteiligung/Politische Partizipation, in: Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland. Hrsg. V. Uwe Andersen und Wichard Woyke. 3. Aufl., Opladen: Leske und Budrich, 1997. S. 444-449.

KAPLAN, Ahmet, "Mahalli İdarelerde Bir Reform Taslağı Daha", *Yerel Yönetim ve Denetim, Aylık, Bilimsel ve Mesleki Dergi*, Mart 1998, Cilt 3, Sayı 2, s. 4-20 (İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayını).

KELEŞ, Ruşen, *Kentleşme Politikası*, Ankara. İmge Kitabevi Yayınları, 1993.

KELEŞ, Ruşen, Türkiye'de Kent Yönetimi, Ankara: Sevin Matbaası, 1988 (Türk Sosyal Bilimler Derneği).

KELEŞ, Ruşen, "Belediyeciliğimizde Son Gelişmeler ve Yerel Özerklik", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 1, Sayı 2, Mart 1992, s. 9-14.

KELEŞ, Ruşen, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Genişletilmiş 2. Basım, İstanbul: Cem Yayınevi, 1994.

KELEŞ, Ruşen, "Yerel Demokrasinin Neresindeyiz", *Yeni Türkiye*, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Mayıs-Haziran 1995, Yıl 1, Sayı 4, s. 66-71.

LENK, Kurt, *Theorie der Politik*, Eine Einführung. 2. Aufl., New York, Frankfurt: Campus Verlag, 1991 (Campus Studium, Bd. 567).

LIEBER, Hans-Joachim, *Zur Theorie totalitärer Herrschaften*, in: Politische Theorien von der Antike bis zur Gegenwart. München: Olzog, 1991, S. 881-932.

LOCKE, John, Zwei Abhandlungen über die Regierung. Herausgegeben und eingeleitet von Walter Euchner. 1. Aufl., Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1977 (Suhrkamp-Taschenbücher Wissenschaft; 213).

NADAROĞLU, Halil, *Mahalli İdareler, Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması*, yenilenmiş 6. baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 1998.

NOHLEN, Dieter, "Wahlrecht/Wahlsystem/Wahlprüfung", in Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik

Deutschland, Hrsgb. von Andersen, Uwe/Woyke, Wichard, 3. Aufl., Opladen: Leske+Budrich, 1997, s. 608-616.

ÖZAY, İlhan, *Günışığında Yönetim*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1996.

PITIRLI, Ali, "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı", *Türk İdare Dergisi*, Yıl 61, Sayı 383, Haziran 1989, s. 59-72.

STEINER, Jürg, Bürger und Politik. Bd. 4. Meisenheim am Glan: Verlag Anton Hain, 1969.

T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Mahalli İdareler Reformu Kanun Tasarısı, Ankara: İçişleri Bakanlığı, Yayın No.: 21, 1998.

T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi; 1988, "Yerel Yönetimler (Mahalli İdareler) ve İl Özel İdaresi", birinci kitap s. 508-511 (Türkiye ve Orta doğu Amme İdaresi Enstitüsü).

VERSAN, Vakur, *Kamu Yönetimi, Siyasi ve İdari Teşkilat*, 9. Baskı, İstanbul: Der Yayınları, 1986.

WEHLING, Hans-Georg, Kommunalpolitik, in: Wörterbuch Staat und Politik v. Dieter Nohlen (hrsg.). Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1991, S. 284-290.

YALÇINDAĞ, Selçuk, "Bir Model Denemesi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 4, Aralık 1976, s. 33-74 (Türkiye ve Orta Doğu amme İdaresi Enstitüsü).

YALÇINDAĞ, Selçuk, "Güçlü ve Özerk Yerel Yönetimler demokrasimizin ve Yönetim Sistemimizin Temel Kuruluşları Olmalıdır", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 1, Sayı 2, Mart 1992, s. 3-8.

YALÇINDAĞ, Selçuk, "TÜSİAD Yerel Yönetimler Yasa Taslağı", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 7, Sayı2, Nisan 1998, s. 36-48 (TODAE, Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi).